

MILE STOJIC

Petrus az ajánlásokról

Ahogy Mallarmé figyelmeztetett:
Ismerősnek, politikusnak, barátnak, nőnek
Egyetlen egy sort se szentelj.

Közömbössé válhatsz,
sőt ki is gúnyolhatnak.

Dicsekednek, hogy kölcsönadtak,
Három hónapon át kitartottak,
Nemi gondozóba szállítottak,
Kisegítettek a pácból.

Különben is, ahogy a versbe keverednek,
Azon nyomban meg is változtatnák, átrendeznék sorait.
Finnyások az alliterációkra, allergiások az asszonáncokra.
„Baudelaire így, Carver úgy” – okítanak,
mintha minden tudást kiszívtak volna a teóriákból és a poétikákból.
Bólogatva hallgatod mondókájukat. Fingjuk sincs arról,
Hogy az ördög köztünk sunnyog, s naponta kiszemeli halottját.
Úgy tesznek, mintha soraimtól függene életük,
Mintha versem lenne szülőföldjük.

A nők tisztítottak valamit, takarítottak,
ám továbbra is ködös verseid ablaka, falairól hámlik a vakolat.
Rongyos a metrumod, komor az atmoszférád.
Míg te a szavaiddal a sötét kövek fényét vadászod,
ők inkább kristálylámpát szeretnének a vers közepére.
Azt mondják, mindig is derűsebb költeményről ábrándoztak,
minimum öt szobával és erkéllyel.

Ezért hallgass Mallarméra és sose ajánlj verset embernek.
Ha csak egyszer is beslisszan valaki,
kitörölhetetlen marad, örökre.

A képzelet diadala

A bánat vidékeiről származunk,
ott fölösleges az irodalom, a festészet és a zene,
kivéve a szomorkás népköltészetet, esetleg néha előbukkan néhány sor
az össznépi zsarnokok fakó díszeként.
Verseinkből hiányzik a szokásos sárm,
a tetszeni vágyás, a spleen. Nincs melankolikus hang,
melyet a tetőn kopogó eső kelt.
Tetők sincs.

Sorainknak semmi köze a dekadenciához,
ablakaikról nem verődik vissza a nagyvárosok fénye,
csak a könny, a nyirok és a vér szól az összetört ablakban
a túlélésről, a sárba szórt nyers,
kissé abszurd formákról. Totális élet a megosztott városokban.
A metafora tere a síré.
lus gladii, az éhség csapása, a nyílt gödrök fölött
süvítő bosszú.

Irodalmunkból hiányzik a játék, a szellem epikureizmusa,
az erősz piruettje helyett a *suspensis animis* görcséről szólunk.
A kritikusok ezt leggyakrabban pszichológiai szindrómaként írják le.
A szerkesztők mindig a kórházi kiadvány
külön rovatába suvasztják.

A nyugalom apályát a való dagálya követte,
a barokkos mondatokat felváltották a kiáltás ellipszisei,
majd összesűrűsödtek egy pontban, a csendben.

Ám legalább a képzelet áttört a barikádokon.
A tényekre szorítkozva csodás, szinte hihetetlen hatásokat értünk el.
Esetünkben a jelölő és a jelölt kiegyenlítőddött:
Számunkra a pokol nem szimbólum, hanem sarokba szorító tapasztalat.
A *Weltschmerz* a feltépett ajkak állapota.
A tűz sem a szellem lángolása, hanem hérakleitoszi eredet,
mely elnyelte a világot.

A templomok krátereit fölött a poétikai formák forradalmárai lettünk,
felfedeztük az egyedül fontos ritmust, a ki- és bezáruló föld ritmusát.
E verseket halottainknak írtuk,
ők értenek minket legjobban.

A Weltgeist három vonása

Tegnap a Kärntnerstraßen
arabokat láttam újságot árulni.

Császári lapot kínáltak,
császári főcímmel: Die Fremden verschmutzen
unsere Stadt!

Sötét ábrázatok „dánkesön”-t mormol,
fluoreszkáló blúzokban alázatosan hajlonganak.

Kikandikálva a fluoreszkáló blúzból
„dánkesön”-t mormolnak.

Nem is sejtik, hogy körözőlevelüket
árulják.

...
Arabok, azerbajdzsániak,
lakájok, újságárosok, szemétgyűjtők,
sírások,
csecsenek, bosnyákok, kurdok
kórusban zengik a zsidók áriáját.

A szülőföldjéről szökött
csürhe
most fényes metropoliszokban
zengi a rabok áriáját.

Terrorizmus, kábszer, nazális üvöltés,
cigányok, gyöngyök egy áriában,
Nabucco,
harmonikával és dobpergéssel.

...

Modričai Mustafa, a szendvicsemler
naponta végigjárja a főteret
két forgácslemezzel felvértezve.
A gyors teknőc Mustafa páncélján ez áll:
*Was wäre der Steffi
ohne Weiner?*

„Mit tegyek, földim,
ez van”, mondja,
mintha igazolná magát.
Rákérdezek, tudja-e az idegen szavak jelentését,
amit az ismeretlen városban hirdet?

„Hol is vagy te, Mustafa,
Szent István kis falatja”,
válaszolja mosolyogva,
és eltűnik a saroknál.

Antológia

I.

Borgesről szólnak újra, a sivataglabirintusról,
lengyelekről, oroszokról, Gombrowiczról és Bábelről,
az irodalom szerepéről a pozitív társadalmi folyamatokban.
Csak ülök és hallgatok. Írásaim nem kanyarodnak e témák felé,
szélesen áradnak a korzón sétáló nők irányába,
egy déli szőlőskert susogó lombjai közt rejlő házra figyelnek föl.

Dosztojevszkijt idézik: zsvány volt Raszkolnyikov, vagy csak
vigasz után sóvárgott? Swedenborgra, Bataille-ra, patmoszi Jánosra utalnak.
Mindez pusztán álom, nekünk, platóni álomszuszékoknak.
Úgy rémlik, a világ néhány homályos vélekedésen
alapul. Nietzsche éneke önkívület az esőben.

Emlegetik a hatalmat, a totalitarizmust, a kivándorlást és az idegenséget,
vajon az irodalom csak pótlék, illetve az osztatlan öröm fölöslege?

Idegesen gyűjtök rá, s azt mondom: Le a kalappal Heidegger előtt,
de tisztában vagyok a sivatag jelentőségével. Oázisról álmodom,
pihenőre a kegyetlen *nap* alatt.

Ha versekről szólnak, látok egy asztalt,
viaszosvászonnal leterítve az „Istra” nevű szarajevói kocsmában az őszi alkonyban,
Sidran, Ivan és Stevo ülik körbe a bölcs vitától elragadtatottan,
vodka üveg után nyúlva, kissé vizenyős szemekkel.
Nem hallom a szavukat, ám értem a szájmozgásukról,
sivatagba temetkezik a város, az elfojtott szavak fövenyébe.

II.

Fortélyl és félelemmel lecsendesítve a Szküllákat és Kharübdiszeket
Fortuna emberi porhüvelyt küldött. Emlékszem Szodomára,
emlékszem a zenére, amely Odüsszeuszt Kirkéhez csalogatta.
Emlékszem rátok, a kontinens átfésületlen sivatagaiban bolyongtok
hangyákként gyűjtögetve a szemcséket a nyomorult utókornak,
már teljesen immunisan a jóra és a rosszra, a mosolyra s a könnyre,
a haza épsége számunkra csak egy déli nő vágya
maradt, aki megvénült a várakozástól.

És arra gondolok, hogyan vittük a nyomdába a finom versszakokat,
ahol a törékeny metafora hideg ólommal változott.
Az újságok szürke vitorlájával hajóztak, majd tovább egy érzékeny szívig,
mely goromba lett, illetve: halott.

Nem azért, hogy a gázságot megfordítsam, hanem a költészet magasabb
eszményéért
készíték egy antológiát, előkelőt és tisztát, akárcsak a vendégszoba
ünnepek idején: tálalt asztalokkal, mindenféle fűszerrel,
vadpecsenyével, neretvai angolnával, hallal, rákkal és kagylóval,
hercegovinai Blatina palackokkal, ami a kancsóban égetett aranyként fénylik.

Majd felkínálok egy sorrendet az asztalnál, tisztelve az irodalmi hierarchiát.
Én – foglalkozásom és szakmám szerint –, az antológiaszerkesztő, kaját szolgállok
fel,
poharat töltök, s egyedül, búsan mondok köszöntőt a verseiteknek,
melyek úgy szívárognak ki az emlékezetből, mint egy sötét barlangból,
létrehozván az évszázad legvaskosabb antológiáját.

Tele a vitéz árnyékának verseivel, a szűz tüzével,
a szarajevói blues, az esti bor és

Az örök sír verseivel.

Jegyzet Paul Celan Todesfuge-jéhez

... wir schufelln ein Grab in den Lüften da liegt man nicht eng.

1994 karácsonyán
a bécsi Steinhof elmeógyógyintézet
menekülttáborrá vált szárnyában
az osztrák Caritas dolgozónője
Mozart golyókat oszt a háborúban elárvult
bosnyák kölyköknek.

Minden gyerek kap egy golyót, utána kezecskéiben szorongatja.
„Én bizony nem eszem meg”, mondja egy kislány,
„apámnak örzöm, neki adom, amikor visszatérek Grbavicára”

Érdeklődésemre azt válaszolja, Anelának hívják.

Anela, szóltam, együtt fogunk visszatérni.
„Először irtsuk ki a csetnikeket” – ujjongott tapsikolva.

„Boldog karácsonyt, Anela!” – mondtam,
csak hogy folytassuk beszélgetésünket.
„Nem az én ünnepem”, válaszolja,
„én dzsellesanuh Allahban hiszek.”

Fel akartam világosítani, hogy este Isten megújítja a világot,
de feladtam,
ráhagytam.

Egész történetem és hitem
 üres demagógiának tűnne e lénynek,
 aki kíváncsiskodó, angyali szemével figyelt.
 Varázsgömbként szorongatva a Mozart golyót
 szólított egy istent a távolban,
 aki nem fog eljönni.

Orcsik Roland fordításai

Mile Stojić 1955-ben született Dragicinában (Bosznia és Hercegovina). Költő, esszéíró és műfordító. A szarajevói bölcsészkaron szerzett diplomát, jugoszláv irodalom szakon. 1992-ig Szarajevóban élt. A *Lica* és az *Odjek* folyóiratok főszerkesztője volt. 1993-tól lektorként dolgozik a bécsi egyetem szláv intézményében. A Boszniai és Hercegovinai Írók Társaságának, az Újságírók Egyesületének és a P.E.N. klubnak a tagja. Több irodalmi díj birtokosa. Műveit német, lengyel, belga, macedón és szlovén nyelvre lefordították. Alija Isaković-tyal összeállított egy háborús boszniai irodalmat bemutató antológiát (*In Schmerz mit Wut*, Visa, Beč, 1995). Németül megjelent még a *FensterWorte* (Drava, Klagenfurt, 2000.) című esszékötete. Szarajevóban és Bécsben él. Verseskötetei: *Lijer, jezik prašine*, (1977, 1981), *Umjetnost tame* (1987), *Olovni jastuk* (1989), *Zemna svjetlost*, (1985.), *Južnost, izbor* (1990), *Libreto za sviralu i strojnicu* (1994), *Prognane elegije* (1996), *Nakon sudnjega dana* (1999), *Mađarsko more* (1999). A fordítás alapjául a 2002-es, *Zaboravite nas* című gyűjteményes kötete szolgált. (A ford.)